

Л.В. Калініна,
кандидат педагогічних наук, професор;
І.В. Самойлюкевич,
кандидат педагогічних наук, доцент;
Л.І. Березенська,
старший викладач
(Житомирський державний університет)

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ПОЗАКЛАСНОЇ РОБОТИ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

У статті розглядаються сучасні технології проведення індивідуальної позакласної роботи з англійської мови у початковій школі.

Згідно з Рекомендаціями Ради Європи і вимогами нової програми з іноземних мов зміст та форми навчально-виховного процесу мають відповідати формуванню комунікативної компетенції учнів [1: 2]. Оскільки однією із складових комунікативної компетенції учнів є, безумовно, соціокультурна компетенція, формування якої, в свою чергу, базується як на класній, так і позакласній роботі з учнями.

Аналіз сучасної методичної літератури та вивчення стану позакласної виховної роботи з іноземної мови свідчить про те, що форми позакласної роботи потребують значного удосконалення, особливо у початковій школі. У сучасних дослідженнях (О.Б. Бігич, Н.Ю. Кузовлєва, В.І. Шепелєва,

Г.І. Мокроусова, С.В. Роман, Л.З. Якушина) теоретично обґрунтовуються і практично розробляються форми організації групової позакласної роботи з іноземної мови. Однак індивідуальній формі позакласної роботи ще не надається належна увага.

Тому метою даної статті є спроба обґрунтувати і розробити методику організації й проведення індивідуальної позакласної роботи з англійської мови в початковій школі.

Належно продумана позакласна робота з іноземної мови з молодшими школярами може охоплювати значне коло проблем, які виходять за рамки шкільної програми та дають можливість розширити як мовленнєву, так і соціокультурну підготовку учнів.

Як відомо, позакласна робота з молодшими школярами стимулює їх до вивчення іноземної мови, дає можливість розкрити їх приховані здібності та використати резерви кожного з учнів окремо чи класу в цілому, врахувати їхні запити та вподобання. При застосуванні нестандартних та інноваційних форм проведення позакласної роботи з учнями початкових класів заповнюються їх інформаційні прогалини, поглиблюються набуті знання, збагачується пам'ять та розширюється світогляд [2].

З огляду на вікові та психологічні характеристики учнів на початковому ступені навчання доцільно проводити індивідуальну, групову та масову позакласну роботу.

Індивідуальна позакласна діяльність учнів може проводитися під час їх підготовки до конкурсів на краще виразне читання та на кращу творчу письмову роботу.

Для конкурсу на краще виразне читання поезії (фонетичний конкурс) підбираються вчителем вірші та римівки згідно з віковими особливостями молодших школярів, відповідно до тем, які вивчаються на уроках, посиленості та художньо-естетичної цінності того чи іншого автентичного зразка.

Такі конкурси доцільно проводити в кінці кожної чверті та навчального року, надаючи можливість найкращим "фонетистам" початкової школи взяти участь у фонетичному святі.

Для того, щоб індивідуальна робота стала ефективною, необхідно стежити за тим, щоб вона не зводилася лише до читання та відтворення вірша, бо учні швидко втраять інтерес. Слід передбачити такі види й форми роботи, які б підтримували зацікавленість і увагу дітей під час опрацювання віршованого матеріалу. Пропонуємо наступну методику роботи з віршем "Hat".

Helen H.Moore
"Hat"

This is the hat that
I wear on my head.
I wear it to breakfast.
I wear it to bed.
I wear it to school, and

I wear it to play.
I wear it all night, and
I wear it all day.
I wear it in springtime
and summer, and fall.

Як видно із змісту вірша, він стосується ряду тем, які вивчаються молодшими школярами: "Clothes", "My Working Day", "Seasons". Тому й розпочати індивідуальну роботу з віршем слід із завдань, які спрямовані на антиципацію його змісту, тобто таких завдань, які б активізували мовленнєвий досвід учня з тем, які вивчаються [3].

А. Антиципація змісту вірша

1. Look at the doll and say what she usually wears.

Учитель показує дітям ляльку в різному одязі, й діти розповідають по черзі, що вона зазвичай одягає на себе, наприклад:

"She wears shoes".

2. Say:

- what you wear to breakfast;
- what you wear to school;
- what you wear to play;
- what you wear in springtime;
- what you wear in summer;
- what you wear in autumn;
- what you wear in winter.

Учні описують свій одяг.

3. Look at the pictures and describe the children's clothes.

Дітям пропонується декілька малюнків, на яких зображені діти, одягнені в різні пори року. Учні обирають один з малюнків та висловлюються згідно з інструкцією.

Переконавшись у тому, що діти згадали вокабуляр, який вивчався раніше, вчитель переходить до другого етапу.

Б. Презентація вірша та перевірка його розуміння

1. Listen to the poem and say who is boasting and of what.

(Учитель формулює комунікативне завдання, учні прослуховують вірш та відповідають на запитання.)

2. Listen to the poem and point to the right picture.

Перевірити розуміння вірша можна й за допомогою художньої наочності – серії малюнків із зображенням дітей у різному одязі.

Далі необхідно акцентувати увагу учнів на фонетичних труднощах вірша на рецептивному та репродуктивному рівнях.

В. Рецептивне опрацювання вірша має за мету розпізнавання фонетичних труднощів на слух.

1. Listen to the poem and clap your hands when you hear the words with the sounds [i], [w], diphthong [ai].

Учні плещуть в долоні, коли чують відповідні слова.

2. Listen to the poem and walk with the rhythm.

Учитель вмикає звукозапис з віршем і разом з учнями рухається ланцюжком по класу, відбиваючи ритм вірша.

3. Listen to the poem again. Put your hand up when the voice goes up and put your hand down, when the voice goes down.

Учитель бере участь у роботі разом з учнями, допомагає їм визначити потрібний тон. Під час виконання цього завдання доцільним буде використання паузованих вправ, які дають можливість визначитися з вибором тону і вчасно піднести або опустити руку.

Далі йде найскладніша робота з віршем – його репродуктивне опрацювання. Вчителю слід опрацювати кожен звук вірша, його ритміко-інтонаційний малюнок. Це досить кропітка робота, яка потребує декількох занять та використання більшої кількості інноваційних технологій.

Г. Репродуктивне опрацювання вірша.

Оскільки кожний рядок містить звук [w] та зв'язковий [r], потрібно розпочати роботу з репродуктивного опрацювання вірша саме з цього.

1. Listen to the poem, write out and reproduce the words with the sounds.

[w]	[r]
wear	breakfast
when	springtime
	read

2. Reproduce the lines with linking [r].

Перед виконанням цієї вправи вчителю необхідно пояснити учням, що кінцевий звук "r" буде вимовлятися як [r] перед наступним словом, яке починається з голосного.

e. g. I wear it.

3. Look at the pictures and reproduce the line from the poem where this word is used.

Учитель пропонує учням малюнки, на яких зображені "ліжко", "школа", "весна", "літо", "осінь", "книжка". Діти відтворюють відповідний рядок з вірша.

4. Look at the teacher miming some of the lines from the poem and reproduce them.

За допомогою пантоміми вчитель показує, як він снідає, лягає спати, грає, читає книжку, учні в цей час промовляють відповідні рядки.

5. Answer the questions, using the poem.

- In what season does the girl wear a hat?
- What time of the day does the girl wear a hat?
- Where does the girl go in a hat?
- What does the girl do in a hat?

6. Imagine that you are this girl. Read the poem, boasting of your hat.

На інших індивідуальних заняттях учитель може розпочати роботу одразу з репродуктивного етапу, використовуючи наступні технології:

a) a two-part dialogue technique

Учитель ставить учням одне й те саме питання "When do you wear your hat?", й учні хором відповідають рядком з вірша. Таким чином відбувається діалог між учителем й учнями:

Учитель: Where do you wear your hat?

Учні: I wear it to breakfast.

Учитель: Where do you wear you hat?

Учні: I wear it to bed.

Подібний діалог можна також організувати між двома учнями.

b) completion technique

Учитель спочатку читає першу частину рядка з вірша, а учні продовжують його.

Учитель: I wear it

Учні: ... to breakfast.

Учитель: I wear it

Учні: ... to bed.

Далі вчитель і учні обмінюються ролями. Учні читають першу частину рядка, а вчитель закінчує його. Таким чином ще раз відтворюється весь вірш.

в) echo technique

Використання "**Echo Technique**" також сприяє багаторазовому репродукуванню вірша. Така технологія побудована за принципом рольової гри учнів та відлуння і передбачає триразове відтворення двох останніх слів кожного рядка, ніби це відбувається у горах.

Let's play an echo.

Учень: I wear it to breakfast.

Відлуння: to breakfast. (3 рази)

Учень: I wear it to bed.

Відлуння: to bed. (3 рази)

Конкурс на кращу творчу роботу – це написання молодшими школярами листа чи вітальної листівки. Такий конкурс можна організувати в кінці навчального року за наявності певної сформованості основ писемної компетенції.

Щоб навчити учнів писати та оформляти листи і привітання, учителеві слід значну увагу приділяти формуванню й удосконаленню вмінь починати, продовжувати, закінчувати лист чи листівку, об'єднуючи необхідні мовленнєві зразки у контекст.

Усі формальні написання та оформлення листів і листівок учитель має опрацювати з учнями на основі виконання рецептивних, репродуктивних і продуктивних вправ.

Насамперед учителю слід відібрати необхідний мовленнєвий матеріал, належну вербальну й візуальну наочність і виконати ряд комунікативних завдань на всіх етапах формування цієї писемної компетенції.

На етапі підготовки вчитель має дібрати автентичні зразки написання та оформлення вітальних листівок і звернути увагу на відмінність цих зразків в українській та англійській мовах. Необхідно підібрати різні вітальні листівки для подальшого аналізу їх з учнями щодо оформлення та написання адреси одержувача і відправника, щодо форми звернення, привітання і прощання, пояснити структуру й послідовність написання вітальної листівки, порівняти листівки, написані рідною та англійською мовою, знайти відмінності між ними, схожості. Слід звернути увагу учнів на те, що після звертання, наприклад: Dear Sir, Dear Jim, Dear Mum, ставиться кома або розділовий знак може бути відсутній зовсім. Учитель підбирає також мовленнєві кліше для написання листівки, а саме: Hello! Hi! How are you? Glad to meet you! Greetings! See you soon later. Happy birthday to you! Best wishes і тому подібне.

Доречно на етапі смислової та мовної антиципації виконати такі вправи:

- look at the cards and choose one of them for your friend;
- point out the words of greetings on the card;
- locate the words of hellos and goodbyes in two boxes;
- write the right words in the circles around the postcards (pictures).

Для рецептивного опрацювання писемного зразка пропонуються вправи на ідентифікацію складових листа чи листівки, наприклад:

- look at the postcard. Can you show the closing sentence? Underline the writer's name in the card;
- make up one card, putting phrases in a logical order;
- match the beginnings with their endings using two columns.

На етапі репродукції слід використовувати як вербальні, так і візуальні опори:

- complete the card with your greetings;
- use the pictures for your greetings;
- read one of the postcards and send your answer.

Для самостійного написання листівки учні мають уміти навчитися вживати певні мовленнєві кліше, писати адресу, дату написання листівки, тобто мають оволодіти вмінням написання приватного листа чи листівки в цілому.

Конкурсу на краще написання листа другові має передувати значна підготовча робота. Насамперед учнів необхідно познайомити з розбіжностями соціокультурних норм українського й англійського народів, акцентуючи увагу учнів на написанні адреси, розташуванні її на конверті з іншою соціокультурною інформацією й структурою листа.

Пропонуємо деякі технології для успішного навчання написання приватного листа на етапі смислової й мовної антиципації:

- a) look at the photos and write about them;
- b) think and enlist the words which are necessary for your letter;
- c) read the word and add the words connected with it;
- d) look at the words and fill in the columns.

Метою цього етапу є активізація наявного життєвого досвіду учнів для того, щоб налаштувати їх на написання листа, допомогти зосередитися на можливих аспектах його змісту. Оскільки будь-яка письмова робота, в тому числі й особистий лист, проводиться в межах теми, що вивчається на уроках, то й смислова антиципація буде безпосередньо пов'язана з нею. Мовна антиципація має за мету активізацію мовного досвіду учнів в межах певної теми. Учитель повинен знати, яким словниковим запасом володіє той чи інший учень, яких слів і виразів їм не вистачає для того, щоб передати свої думки в основній частині листа. На етапі рецептивного та репродуктивного опрацювання зразків приватного листа виконуються такі вправи, наприклад:

- a) read the sentences and put them in the right order;
- b) read the letters and decide who wrote them;
- c) read and finish the letter choosing the right ending;
- d) look at the pictures and read the letters. Add the address and the name of a person it is addressed to.

Технології завершального етапу вимагають від учнів демонстрації певного рівня сформованості основ писемної мовленнєвої компетенції, що передбачає творче застосування учнями набутих знань й умінь на письмі.

Тому продуктивному опрацюванню приватного листа передують репродуктивно-продуктивний етап, який передбачає використання елементів творчості поряд з репродукцією й спрямований на поступове зростання й подолання труднощів. Наступні завдання допоможуть учням використати мовні засоби і проявити певний рівень творчості й самостійності:

- a) read and enlarge the letter;
- b) rewrite the letter, answering the questions positively;
- c) read the letter and write the main idea of it at the back of the photo;
- d) listen to the music and write a letter to your friend about your summer holidays in accordance with the spirit of this music piece.

Під час написання творчої письмової роботи учні мають зосередитися на змісті, а не формі листа, тому вчитель заздалегідь організовує індивідуальну роботу так, щоб учні мали змогу обміркувати, підібрати малюнки та фотографії, обдумати зміст письмового повідомлення.

Отже, розглянуті у цій статті шляхи і форми організації та проведення індивідуальної позакласної роботи є, на наш погляд, ефективними і можуть бути рекомендовані для застосування у початковій школі.

Перспективою дослідження проблеми організації індивідуальної позакласної роботи є вивчення питань розвитку індивідуальних стилів навчання і множинних інтелектів учнів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. Англійська мова. 2-12 класи. – К.: "Шкільний світ", 2001. – 44 с.
2. Ніколаєва С.Ю. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. – К.: Ленвіт, 1999. – 319 с.
3. Калініна Л.В., Самойлюкевич І.В., Березенська Л.І. English After Classes: Метод. посіб. для позакл. роботи на початковому етапі загальноосвіт. шк. У 3х кн. Кн. 1. – Харків: Веста: Видавництво "Ранок", 2003. – 192 с.

Матеріал надійшов до редакції 21.10.2005 р.

Калініна Л.В., Самойлюкевич І.В., Березенская Л.И. Особенности организации и проведения индивидуальной внеклассной работы по английскому языку в начальной школе.

В статье рассматриваются современные технологии проведения индивидуальной внеклассной работы по иностранному языку в начальной школе.

Kalinina L.V., Samoilyukevych I.V., Berezenska L.I. Peculiarities of Organizing and Conducting Individual Extra-Curricular Work in the English Language in Primary Schools.

The article focuses on the innovative techniques of organizing individual extra-curricular work in the English language in primary schools.